

Motion till riksdagen 2024/25:171

av Cecilia Engström och Magnus Oscarsson (båda KD)

Tornedalingar som urfolk

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda status för tornedalingar, kväner och lantalaiset som urfolk och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tornedalingar, även kväner och lantalaiset, är en nationell minoritet i Sverige med en rik kultur och historia som sträcker sig flera hundra år tillbaka i tiden. De har en egen kultur, ett eget språk (meänkieli) och sedvänjor som skiljer sig från den svenska majoritetskulturen. Tornedalen, beläget längs gränsen mellan Sverige och Finland, har historiskt sett varit en region med en unik kulturell identitet som bevarats, trots olika politiska förändringar och försök till assimilering, även om de som kallas tornedalingar har funnits på ett vidare område sedan tidigare.

Trots detta har tornedalingar ännu inte erkänts som urfolk i Sverige, vilket innebär att deras rättigheter inte till fullo skyddas på samma sätt som till exempel samernas. Urfolksstatus skulle inte bara vara ett erkännande av deras unika kulturella arv, utan även ge dem stärkta rättigheter i enlighet med internationella konventioner, såsom ILO:s konvention nr 169 om ursprungsfolk och stamfolk. I konventionen definieras urfolk som "folk i självstyrande länder, vilka betraktas som ursprungsfolk på grund av att de härstammar från folkgrupper som bodde i landet eller i ett geografiskt område som landet tillhör, vid tiden för erövring eller kolonisation eller fastställandet av nuvarande statsgränser och vilka, oavsett rättslig ställning, har behållit en del av eller alla sina sociala, ekonomiska, kulturella och politiska institutioner". Definitionen av "urfolk" utesluter därmed inte att det skulle kunna finnas flera folk med samma anspråk på att ses som urfolk. Det är väl belagt att dessa grupper levt i Sverige under en mycket lång tid. Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset (STR-T) har bett regeringen att erkänna tornedalingar, kväner och lantalaiset som urfolk enligt artikel 1 i ILO:s konvention nr 169. En sådan status skulle innebära ett folkrättsligt och formellt erkännande och bidra till att bevara och utveckla språket, identiteten och kulturen.

Tornedalingarna har levt i Tornedalen långt innan nuvarande nationsgränser drogs, och deras närvaro i området kan spåras tillbaka till tidig medeltid.¹ Deras kultur och språk har bevarats genom generationer trots politiska och sociala påtryckningar för att assimilera dem till majoritetskulturen. Erkännandet av tornedalingarna som urfolk skulle vara ett steg i rätt riktning för att reparera de historiska oförrätter som begåtts, och ge dem rättmätig status som en skyddsvärd kulturgrupp i Sverige.

Enligt FN:s deklaration om urfolks rättigheter, vilken Sverige har undertecknat, är staten skyldig att skydda och främja urfolks rättigheter, inklusive deras rätt till självbestämmande, kultur, språk och land. Genom att erkänna tornedalingarna som urfolk skulle Sverige leva upp till dessa internationella åtaganden och stärka sitt engagemang för mänskliga rättigheter.

Ett erkännande av tornedalingarna som urfolk skulle medföra flera positiva förändringar:

- **Skydd av språk och kultur:** Erkännandet skulle ge tornedalingarna ökat stöd för att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur.
- **Stärkta rättigheter:** Tornedalingarna skulle få samma rättigheter som andra erkända urfolk, såsom tillgång till traditionella marker och resurser, samt deltagande i beslut som påverkar deras samhällen.
- **Ökat självbestämmande:** Ett erkännande skulle också innebära ökat självbestämmande för tornedalingarna, vilket skulle ge dem större kontroll över sin framtid och sina resurser.

Att erkänna tornedalingarna som urfolk i Sverige är ett viktigt steg för att säkra deras rättigheter och bevara deras kultur för framtida generationer. Det är också ett moraliskt ansvar som Sverige har för att rätta till historiska oförrätter och visa respekt för alla folk som lever inom dess gränser. Riksdagen bör därför bifalla denna motion och arbeta för att tornedalingarna ska erkännas som urfolk i Sverige.

Cecilia Engström (KD)

Magnus Oscarsson (KD)

¹ "Tornedalen: En gränsregion genom historien" av Lars Elenius (2001), "Tornedalingar i Sverige: Minoritet i två nationer" av Åsa Norrman (2007).